

IEV-SANASTOSTA SFS-STANDARDIKSI

1

Tarkoitus

Sanastostandardeja laaditaan yhtenäistämään ammattikielten käsitteitä ja termejä alan toimijoiden keskinäisen viestinnän helpottamiseksi. Sanastostandardeja käytetään hyväksi mm. teknisiä standardeja valmisteltaessa ja sovellettaessa sekä teknisiä tekstejä käännettäessä.

Tämän ohjeen tarkoituksena on opastaa SESKOn kansallisten standardisoimiskomiteoiden työryhmiä, kun ne laativat suomenkielisiä SFS-sanastostandardeja *Kansainvälisen sähköteknillisen sanaston (IEV)* pohjalta.

2

IEV-sanasto

Kansainvälinen sähköteknillinen sanasto (International Electrotechnical Vocabulary, IEV) on julkaistu kansainvälisenä standardisarjana IEC 60050, jossa on noin 80 erikseen julkaistua osaa. Koko sanastostandardi sisältää noin 20 000 käsitettä, jotka on määritelty yleensä ranskaksi ja englanniksi. Lisäksi esitetään käsitteiden vastintermit osasta riippuen noin 10 kielellä.

3

Milloin SFS-standardi?

Suomen kannalta tärkeimmät IEV:n osat julkaistaan SFS-standardeina lisäämällä niihin suomenkieliset vastintermit ja jättämällä pois Suomessa harvemmin käytetyt kielet. Tähän mennessä noin puolet IEV:stä on julkaistu myös SFS-standardeina. Harkittaessa SFS-standardien tarpeellisuutta mm. seuraavat näkökohdat tulisi ottaa huomioon:

- Onko kyseessä laaja-alainen perussanasto vai suppea laitesanasto?
- Mikä on odotettavan käyttäjäkunnan kielitaito? Pitäisikö myös määritelmät kääntää?
- Onko kyseisestä sanastosta julkaistu aikaisemmin SFS-standardi? Tarvitaanko uusi sanasto vai pitäisikö vanha kumota?
- Onko tiedossa halukkaita alan asiantuntijoita sanaston laatimiseksi ja sen luonnoksen kommentoimiseksi?

4

Sanastoluonnoksen laadinta

Ensimmäisen luonnoksen laadinta annetaan yhden tai useamman asiantuntijan tehtäväksi korvausta vastaan. Kansallisen standardisoimiskomitean sihteeri lähettää IEV:n kyseisen osan muokattavan sähköisen version tekstitiedostona asiantuntijalle, joka lisää siihen suomenkieliset termit ja poistaa ylimääräiset vieraskieliset termit.

Määritelmiä ei käännetä suomeksi, ellei oletetun käyttäjäkunnan kielitaidon katsota sitä vaativan. Jos määritelmät käännetään, niiden sisältö on toistettava tarkasti.

Sanaston merkintätavoissa ja kirjasinlajissa noudatetaan esikuvan käytäntöjä, ellei SESKOn toimisto toisin ohjeista.

Luonnos käydään läpi komitean nimeämässä työryhmässä, jossa on mukana mieluiten myös TSK:n terminologi. Komitean sihteeri lähettää työryhmän esityksen SESKOn normaalille lausuntokierrokselle (ml. SK 1, TSK, Kielitoimisto). Lausunnot pyydetään esittämään SESKOn verkkosivustosta saatavan taulukon muodossa. Työryhmä käsittelee saadut kommentit kokouksessa, johon kutsutaan tärkeimpien lausunnonantajien edustajat. Tarvittaessa lausuntokierros toistetaan. Työryhmän asettanut komitea päättää ehdotuksen julkaisemisesta SFS-standardina.

5

Termien valintaperusteita

Suomenkielisten termien valinnassa otetaan huomioon mm. seuraavat näkökohdat:

- Termit tulee muodostaa ensisijaisesti käsitteiden määritelmien perusteella, ei sanastossa olevien kielten termien suorina käännöksinä. Alkuperäisiä määritelmiä ei saa muuttaa.
- Termien tulisi olla tarkkoja ja läpinäkyviä eli kuvastaa taustalla olevaa käsitejärjestelmää.
- Termien tulisi olla mahdollisimman lyhyitä. Yli kolmen sanan yhdyssanoja tai sanaliittoja tulisi välttää.
- Termien tulisi perustua mieluummin käsitteiden toimintapiirteisiin kuin rakennepiirteisiin, esimerkiksi mieluummin *kaappipakastin* kuin *pakastekaappi*.
- Ensisijaisesti tulee suosia jo käyttöön vakiintuneita suomenkielisiä termejä. Termiä tulisi muuttaa vain, jos aikaisempi termi on selvästi virheellinen, vanhentunut tai harhaanjohtava.
- Tarpeettomia synonyymeja ja lyhenteitä tulee välttää normatiivisissa sanastoissa. ”Sanakirja kerää, sanastostandardi karsii”. Kartettavat, vielä yleisessä käytössä olevat termit voi varustaa sopivalla huomautuksella.
- Joskus alkuperäisen sanaston käsitettä voi vastata suomen kielessä kaksi käsitettä, jolloin suomalaisessa sanastossa esitetään kaksi eri termiä (ei synonyymeja). Joskus taas alkuperäisen sanaston kahta eri käsitettä vastaa suomen kielessä yksi käsite, jolloin suomalaisessa sanastossa esitetään kummassakin tapauksessa yksi termi.
- Jos käsitteen käyttö Suomessa on epätodennäköistä tai harvinaista, voidaan käsite myös jättää ilman suomenkielistä termiä (kuten usein muissakin kielissä).

6

Oikeinkirjoitusohjeita

Termien esitystavassa noudatetaan IEV:n, Sanastokeskus TSK:n ja Kielitoimiston esitystapaohjeita, joita ovat mm. seuraavat:

- Termit kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella, ellei ole kyseessä erisnimi, esim. *resistanssi*, *Ohmin laki*.
- Jos alkuperäisessä sanastossa on käytetty kaarisulkeita osoittamaan termin osaa, joka selvässä asiayhteydessä voidaan jättää pois, esim. (*pyörivä*) *generaattori*, käytetään suomen kielessä samaa esitystapaa.
- Puolipistettä käytetään erottamaan synonyymeja, esim. *kaapelihylly*; *tikaskannatin*.
- Henkilönnimestä johdetut termin osat kirjoitetaan erikseen, esim. *Josephsonin ilmiö* (ei *Josephson-ilmio*).
- Kaksi henkilönnimeä sisältävissä termeissä kumpikin nimi taivutetaan, esim. *Stefanin-Boltzmannin laki* (ei *Stefan-Boltzmannin laki*). Jos nimiä on kolme tai enemmän, vain viimeinen taivutetaan.

7

Mitä kieliä mukaan?

IEV:n alkuperäisistä termeistä SFS-standardeihin otetaan yleensä mukaan ranskan-, englannin-, saksan- ja ruotsinkieliset vastineet. Muita vastineita voidaan harkita kohdan 3 perusteella.

8

Hakemistot

Suomenkielisiin aakkosellisiin hakemistoihin otetaan omiksi hakusanoikseen suositettavat termit ja mahdolliset synonyymit. Kaarisulkeita sisältävistä termeistä otetaan hakusanaksi sekä lyhyt että pitkä muoto, esim. *(pyörivän) generaattorin* hakusanoiksi *pyörivä generaattori* ja *generaattori*.

KIRJALLISUUTTA

ISO/IEC Directives. Supplement – Procedures specific to IEC. Annex 1(normative).

Implementation of the ISO/IEC directives for the work on the International Electrotechnical Vocabulary (IEV), 2004

ISO 704:2000 Terminology work – Principles and methods (uudistettavana)

ISO 860:1996 Terminology work – Harmonization of concepts and terms (uudistettavana)

ISO 1087-1:2000 Terminology work – Vocabulary – Part 1:Theory and application

Heidi Suonuuti: Sanastotyön opas. Helsinki 2006